

Ἄς σημειωθῆ ὅτι ὁ Καθηγητῆς Μανδηλαρᾶς ἐκοινοποίησε πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοὺς παπύρους του εἰς διαφόρους ἐγκρίτους παπυρολόγους τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς Ἑλληνας φιλολόγους μεταπτυχιακῶς ἐργαζομένους, τῶν ὁποίων τὰς εἰκασίας μνημονεύει. Ἐν γενικῇ κρίσει τῆς ἐκδόσεως τοῦ Α΄ τόμου τῆς Συλλογῆς P. Sta. Xyla, ἣτις ἔχει ἐκτυπωθῆ καὶ καλαισθήτως, ἡ ταπεινότης μου, ἣτις καὶ ἐπὶ τριετίαν εἶχεν ἀφιερωθῆ εἰς τὴν παπυρολογίαν εἰς τὰ Ἰνστιτοῦτα τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Βερολίνου παλαιότερον, αἰσθάνεται ἱκανοποίησιν διὰ τὴν Ἑλληνικὴν πρώτην σοβαρὰν προσφορὰν καὶ βλέπει τὸν καθηγητὴν Μανδηλαρᾶν ὡς ἀξιόλογον στέλεχος, διεθνοῦς στάθμης, τῆς Ἑλληνικῆς Παπυρολογικῆς Ἐπιστήμης.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

Constantine Cavernos, *Orthodox Christian Terminology*, Belmont Mass. 1994, σελ. 80. 2). *Pythagoras on the Fine Arts as Therapy*, Belmont Mass, 1994 σελ. 80.

Ἡ πολυπράγμων ματαιοφροσύνη τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου λογίου Ἐράσμου νὰ ἀνταγωνισθῆ τὸν Λούθηρον δι' ἀναλόγου μεταρρυθμίσεως, τὸν ᾄθησε νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὀρθὴν προφορὰν τῆς ἰδίας των γλώσσης. Ἐκτοτε κάθε λαὸς τῆς γῆς προφέρει τὴν γλῶσσαν μας κατὰ τὸ ἔθνικόν του τρόπον μετὰ τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι μετὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ὠμίλει ὁ Θεοκυδίδης ἢ ὁ Πλάτων. Ἐσχάτως ἔχει ἐπιχειρηθῆ δραστηριότης ἀποκαταστάσεως τῆς προφορᾶς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης μετὰ τὸν τρόπον τῆς φυσικῆς τῆς παραδόσεως. Ἡ ὀρθὴ ὁμῶς αὐτῆ τάσις ὀφείλει νὰ γίνῃ μετὰ συνέσεως καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ὀρθῆς ἐπιστημονικῆς ἐκτιμήσεως, διότι ἡ ἀταλαιπώρος ὑπὸ παντὸς ἀναρμοδίου συνεπάγεται τὸν κίνδυνον καταστροφῆς τῆς ὀρθογραφίας μας χάριν τῆς φωνητικῆς ἀποδόσεως λ.χ. τὸ ὑγιῆς -igiis (!) Ἐπομένως ἡ Ἀκαδημία ὀφείλει νὰ μὴ καθέδῃ ἀμέριμος καὶ ἀδιάφορος.

Ἐνα συμφυῆς πρόβλημα τείνει νὰ ἀνακύψῃ διὰ τὴν μεταγραφὴν τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν Ἀγγλικὴν μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων ἀγγλοφώνων χριστιανῶν τοῦ Ἐξωτερικοῦ, Ἀγγλίας, Αὐστραλίας, Καναδᾶ καὶ Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Τὸ πρόβλημα τὸ ἐπισημαίνει διὰ τοῦ ἐν τίτλῳ βιβλίου του ὁ ἐγκριτος φιλόλογος καὶ δεδοκιμασμένος συγγραφεὺς ἀξιοσημειώτων φιλοσοφικῶν ἔργων Κωνσταντῖνος Καβαρνός. Ὅπως μετὰ τὸ ὄξύ του πνεῦμα διακρίνει, εἶναι δυνατόν ἀπὸ ἀδοκίμους μεταφορὰς λέξεων νὰ ἀνακύπτουν πλάναι δογματικαὶ καὶ ἀκούσιος κακοδοξία. Ἐτσι λόγου χάριν ἡ μετάφρασις τοῦ *σύ* διὰ τοῦ *σεῖς*, πρᾶγμα ποῦ εἶναι σύνηθες εἰς τὸν καθημερινὸν βίον, εἰς τὴν θρησκείαν ἐνέχει τὸν κίνδυνον ὁ ἕνας θεός, ὁ τρισυπόστατος, νὰ ἐκληφθῆ μετὰ τὸν πληθυντικὸν ὡς τριθεῖα —καὶ γνωρίζομεν μετὰ πόσας αἱρέσεις ἐταλαιπωρήθη ἐντεῦθεν ἡ Ἐκκλησία παλαιότερον.

Ὁ καθηγητῆς Καβαρνός ἀναφέρων καὶ ἄλλας ἐπίσης σοβαρὰς περιπτώσεις καὶ ἐπισύρων τὴν προσοχὴν εἰς τὸν κίνδυνον αὐτὸν μετὰ διάφορα παραδείγματα, προτείνει τὴν ἐπὶ τῇ βάσει ὀρισμένων ἀρχῶν καὶ κανόνων καθιέρωσιν σταθερᾶς ὀρολογίας τῶν Ὀρθοδόξων ἑλληνικῶν ὄρων εἰς τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν. Ἡ ἀρίστη γνώσις καὶ τῶν δύο γλωσσῶν, ἡ μακροετῆς ἐνασχόλησις του μετὰ ποικίλα θέματα τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας, Ὑμνογραφίας, Εἰκονογραφίας, Αἰσθητικῆς καὶ Ἠθικῆς καὶ ἡ ἐκ τῶν πολλῶν δεκάδων τῶν ἐκδοθέντων εἰς ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας βιβλίων του φιλολογικῆς, φιλοσοφικῆς καὶ θρησκευτικῆς φύσεως ἀποδειγμένη πείρα του τὸν καθιστᾷ ὡς τὸν ἀριστον εἰσηγητὴν ἐνὸς ὀρθοῦ συστήματος καθιερώσεως σταθερῶν Ὀρθοδόξων ὄρων διὰ τὸ ἀπανταχοῦ Ὀρθόδοξον κοι-

νόν, οί ὅποιοι νά γίνουιν μονίμως καί παγίως καθιερωμένοι εἰς χρῆσιν ὑπό πάντων καί πάντοτε.

Καί ὄντως, ὁ συγγραφεὺς ἀφοῦ εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἀνέπτυξε διὰ παραδειγμάτων τοὺς λόγους πού ἐπιβάλλουιν ἀκριβολογίαν, διατυπώνει λεπτομερῶς καί σαφῶς ἐν σελ. 59 κέξ. τοὺς ὄρους καί τοὺς κανόνας διὰ τὴν καθιέρωσιν ὀρθῶν ὄρων Ὁρθοδόξου θεολογίας, εἰς ὄλους τοὺς τομεῖς αὐτῆς, τελικῶς δὲ συνάπτει ἐν πλούσιον γλωσσάριον Ἑλληνο-ἀγγλικὸν καί Ἀγγλο-ἐλληνικὸν (σελ. 63-78) ὄρων, πού καλύπτουιν κρισίμους καί γενικὰς ἐκκλησιολογικὰς ἐννοίας, ἀλλὰ καί τὰς ιδιότητες τοῦ Θεοῦ, τῆς Θεοτόκου, τῶν Ἁγίων, τῆς Εἰκονογραφικῆς, Ἀρχιτεκτονικῆς, τῆς Λειτουργίας καί τῆς Ὑμνογραφίας. Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀποτελεῖ προσφορὰν πολῦτιμον διὰ τὴν παγίωσιν μιᾶς τάξεως ἐκκλησιαστικῆς εἰς μόνιμον βάσιν, τὴν κρίνω δὲ πολῦτιμον διότι προέρχεται ἀπὸ ἄνδρα, τὸν εἰδικώτερον καί ἀρμοδιώτερον ἐκ τῶν συγχρόνων.

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καί τὸ δεύτερον βιβλίον τοῦ Καβαρνοῦ *Περὶ τῆς κατὰ Πυθαγόραν θεραπευτικῆς ἐπενεργείας τῶν καλῶν τεχνῶν* εἰς τὴν σωματικὴν καί ψυχικὴν ὑγείαν, ἐνὸς θέματος, τὸ ὅποιον κληθεῖς εἶχε ἀναπτύξει εἰς τὸ Wellesley College Massachusetts. Τὸ βιβλίον ἔχει τρία κεφάλαια. Εἰς τὸ πρῶτον παρουσιάζεται ὁ βίος τοῦ Πυθαγόρα καί τὸ φιλοσοφικὸν τοῦ σύστημα. Ὁ Πυθ. ἦτο εἰς ἐκ τῶν μεγίστων ἀνδρῶν τῆς ἀνθρωπότητος (J. Burnet), ἔθαυμάζετο καί ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καί εἶχεν ἰδρύσει σχολήν, ἣ ὅποια εἶχεν ὀπαδοὺς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, τοὺς λεγομένους Πυθαγορείους. Αἱ ἰδέαι τοῦ εἶχαν δώσει κατευθύνσεις καί προσανατολισμοὺς εἰς ὄλους τοὺς Προσωκρατικοὺς καί εἰς τὸν Πλάτωνα. Εἰς τὸ δεύτερον κεφάλαιον ἀναπτύσσεται τὸ σύστημα τῆς Πυθαγορείου ἀντιλήψεως τοῦ κόσμου ὡς ἀρμονικοῦ συστήματος (πρῶτος αὐτὸς ὠνόμασε κόσμον τὸ σύμπαν) συσχετίζων μορφήν καί ὕλην μὲ τοὺς ἀριθμοὺς, τὴν ἀρμονίαν, τὸ καλόν, τὴν συμμετρίαν καί τὴν ἐπίδρασιν των εἰς τὸ σῶμα καί τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὸ τρίτον κεφάλαιον διαγράφεται ἡ θεραπευτικὴ ἐπίδρασις τῆς ἀρμονίας ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς μουσικῆς, τῆς ποιήσεως καί τοῦ χοροῦ ἐπὶ τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν εἰδήσεων τῶν ἐρμηνευτῶν του, ὧν ὀνομαστότερος ὁ Ἀριστόξενος, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης καί οἱ Νεοπλατωνικοὶ Πλωτίνος, Πορφύριος, Ἰάμβλιχος. Ἡ μελωδία, ἡ ποίησις καί ὁ χορὸς ἀποκαθιστοῦν τὴν ἰσορροπίαν τῆς ψυχῆς καί τὴν καθαίρουιν ἀπὸ τὰ πάθη καί τὴν λύπην, ὅπως ἀναφέρουιν χωρία ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐρμηνευτῶν τοῦ Πυθαγορείου συστήματος. Διὰ τὸν Πυθαγόρα αἱ καλαὶ τέχναι ἦσαν μέσον τάξεως εἰς τὴν ψυχὴν καί τὸ σῶμα. Εἰς τρία παραρτηματικὰ κεφάλαια προσάγονται μαρτυρίαι θεραπευτικῆς ἐπενεργείας τῆς μουσικῆς καί τῆς ποιήσεως ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καί τῶν Βυζαντινῶν, προσέτι δὲ καί ἐκ συγγράμματος σχετικοῦ τοῦ παλαιοῦ μουσικολόγου Σίμωνος Καρρᾶ, ὁ ὅποιος λέγει ὅτι τὸ κύριον δῶρον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπον εἶναι ὁ λόγος, ὁ ὅποιος συνδυαζόμενος μὲ τὸν ῥυθμὸν γίνεται *ποίησις*, συνδυαζόμενος μὲ τὴν μελωδίαν γίνεται *μουσικὴ* καί μὲ τὴν κίνησιν γίνεται *χορὸς*. Αὐτὰ τὰ εἶδη συνδυαζόμενα μὲ κατάλληλα ὄργανα, κιθάραν ἢ λύραν διὰ τῶν θρησκευτικῶν ὕμνων καί τῶν ἠρωϊκῶν ἀσμάτων ἐμπνέουιν τὸν ἀνθρώπον εἰς εὐλάβειαν, ἐπιβλητικότητα, σοβαρότητα, ἀπλότητα, λιτότητα καί ἀξιοπρέπειαν. Ὁ Κ. Καβαρνὸς μὲ τὴν εὐρείαν του καλλιέργειαν καί τὴν φιλοσοφικότητα τῆς σκέψεώς του εἶναι ἓνας ἐξειδικευμένος ἀλιεὺς τῶν ἀρίστων διδαγμάτων πού ἐγκρύπτει ἡ ἀνεπανάληπτος πνευματικὴ δημιουργία τῶν κλασσικῶν συγγραφέων τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ